

Den politiske Ministeransvarlighed (2)

Taler

Johan Sverdrup

Dato

23 april 1860

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om stattholdersaken

- 1 Etter Sverdrups første innlegg fulgte en lengre debatt, der blant andre Schweigaard, Motzfeldt og Valstad forsvarte mindretallsforslaget, mens Steen og Wiig støttet flertallets forslag. Sverdrup tok deretter ordet igjen.
- 5 Det er et gammelt Kunststykke under Debatter, hvilket især øves af en Taler her i Salen, for det første at gjengive Modstanderens Paastande i Overdrivelser og dernæst at isolere ham; det er et simpelt Kunststykke, i den grad simpelt, at det næsten er at give sig selv en paa Øret, - det er professor Schweigaard, jeg her sigter til.
- 10 Han har tillagt mig den Paastand, at jeg skulde sagt, at Sanktion var opnaaet, hvis Ministrene havde handlet saa og saa, eller hvis man havde havt andre Mænd i deres Sted. Den Paastand ligger langt udenfor min Tankegang, men den kan unegtelig tage sig godt ud som Udgangspunkt for Professorens Debat, thi det er
- 15 en superb Maade at debattere paa, naar jeg selv faar Lov til at opstille Modstanderens Paastande, jeg skal da nok slaa dem saaledes ihjel, at de aldrig skulle staa op igjen. Tilfældigvis ligger dette nu rent udenfor min Tankegang; jeg har aldrig sagt, og det har aldrig kunnet falde mig ind at sige, at jeg med Bestemthed har Ret til at anføre, at man ikke kan faa nogen i dette Land til at
- 20 tro, at Sagen ikke kunde faaet et andet Udfald, hvis man havde havt andre Ministre, eller de, man har, havde handlet, som de skulde. Professoren paatager sig derved Garantien for femten Hundrede Tusinde Nordmænd, og dette, siger jeg, er en altfor stor Garanti; Professoren endosserer der en altfor stor Vexel, som han ingen Udvei har til at indfri, om den blev protesteret; sæt, at den blev
- 25 protesteret, da er han ikke Mand for at indfri den, og jeg kan derfor heller ikke tillægge Endossementet synderlig Vægt. Tingen er den, siges der, at ingen vil tro dette, man vil ikke faa nogen til at tro det; men dertil svarer jeg, at der er

30 mangfoldige, som ville tro det, og det maa Professorens selv vide, thi vi have her
en Presse, og en Majoritet inden Pressen har udtalt sig med stor Styrke i samme
Retning, og selv i det tredie Organ [Morgenbladet] - jeg har ikke meget
beskjæftiget mig med samme Organ, - men selv der synes jeg at have seet, at der
er bleven talt meget baade pro og kontra. Jeg skal ikke sige videre om Organet
35 selv end, dersom det var saa godt, som det er stort, maa det være fortrinligt; jeg
har imidlertid ikke undersøgt i den senere Tid, hvorledes det har sig med dette
Organ.

Jo, der er mange, som vil tro mig, og hvad jeg har anført, er vistnok ogsaa fuldt
berettiget. Spørgsmaalet ligger ogsaa deri, om ikke nogen anden muligvis kunde
40 gjort det bedre, og det vilde dog være underligt, om der ikke skulde være
dygtigere Mænd i Nationen end de Herrer Statsraader, hvor duelige de end
kunne være, men Sagen er, at de skulde have gjort det allermest mulige i denne
Sag af saa stor Vigtighed; dette er det esentielle ved Sagen. Naar de ikke har gjort
dette, da er jeg berettiget til at sige, at jeg kan ikke billige deres Fremgangsmaade;
45 dette er det, jeg holder frem, og det beder jeg fastholdt; thi dette er egentlig
Kjærnepunktet. Beviset fra Modpartens Side er umuligt, medens det fra min
Side er meget let, idet de nemlig ikke have brugt det Middel, der, som ogsaa
andre Talere have erkjendt, vilde været meget virksomt, nemlig at sige: vi ville
gaa af, hvis ikke dette sker.

50 Ogsaa har man stillet til mig det Spørgsmaal: hvad har man vundet paa den
anden Side Fjeldet? Dertil svarer jeg, at medens man her ikke har vundet det
mindste, har man paa den anden Side Fjeldet vundet alt, hvad man paa nogen
Maade kunde gjøre Fordring paa.

55 Man har talt om et Slags Kompensation, fordi hans Majestæt ikke for Tiden
indlod sig paa Revisionsspørgsmaalet; men det er en skuffende Tanke, man
forsøger derved virkelig paa en Tilsnigelse, og det en meget stor Tilsnigelse.
Sagen er, at Sverige, som altid holder sig Veien aaben til en Revision,
60 nødvendigvis maatte sætte sig imod Statholderpostens Ophævelse. Idet det
begyndte at virke i denne Retning, antog Sagen større og større Dimensioner, og
Revisionsspørgsmaalet tjener egentlig mere til at give Sagen om
Statholderposten Relief, end det var fordi man ønskede strax at opnaa noget i
den Retning. Deres Hovedpunkt var Statholderpostens Ophævelse, og dernæst
65 at faa Sagen paa Bane til en Begyndelse. Begge Dele have de i Sandhed opnaaet,
de have faaet en Præcedens ved at Trykket fra svensk Side har foranlediget, at

Beslutningen ikke blev sanktioneret, de have faaet Revisionsspørgsmaalet bragt saavidt, at hans Majestæt paa en anerkjendende Maade har omtalt det, blot at det ikke var stemmende med Øieblikket.

Hvad Sverige har opnaaet ved det udøvede Tryk, ved jeg ikke at skildre bedre end ved at oplæse nogle ganske korte Linier af de bekjendte Flyveblade, skrevet af en Forfatter, som man vist nok ikke vil erklære for Ministeriets Uven. Det heder:

«Tager Kongen Stændernes Beslutning til Følge, saa er det Sveriges Stænder, ikke Norges Konge, der negter Sanktion paa Storthingets Beslutning og udøver Regjeringsmyndigheden i Norge. Saalænge Stændernes Beslutning ikke er endelig fattet, havde Norges Konge kunnet negte Sanktionen, skjønt det ogsaa da efter Omstændighederne vilde have været klart, at det kun var Skinnet og ikke Virkeligheden af Norges Stormagters Myndighed i eget Land, som var reddet. Men efterat Stændernes Beslutning var fattet, er baade Skinnet og Virkeligheden tabt, om Sanktionen negtes. Ingen Reservation kan i denne Henseende hjælpe. Sverige forlanger ikke, at Norge skal i Formen erkjende sin Underdanighed, Sverige lader sig nøie med, at Norge i Virkeligheden er et Lydrige, og det bryder sig derfor intet om vore Statsmagters Reservationer og Protester, naar der kun i Handling vises Lydighed. Præcedensen vil ligge i Handlingen, ikke i Protesten.

Naar Sanktionen negtes, var det altsaa derved givet, at det statsretlige Forhold, som Sverrige fordrer istandbragt med Norge, og som vor Konge ikke har havt Magt til at værgе Norge imod, er et Forhold af Sveriges Overordnethed over Norge af en saadan Art, at Statholderpostens Ophævelse dermed for Tiden er uforenelig. Intet er klarere, end at, naar dette er det Vilkaar, som Sverige byder os, og mod hvis Antagelse vor Konge ikke havde mægtet at beskytte os, saa maa Norges Folk hjælpe sig selv, og dertil har til Lykke vort Storthing alle nødvendige Midler.»

Dette er ganske sandt, her har Flyvebladenes Forfatter fuldkommen Ret.

Man har gjentagende, og jeg maa sige til min store Forundring, talt, som om det maatte vække Jubel i den svenske Leir, om man nødte Statsraaderne til at gaa af, da man havde vanskeligt ved at faa nogen i Stedet. Jeg spørger ethvert fornuftigt Menneske her i denne Sal: kan man tænke sig, at man ikke skulde kunne faa

nogen i Stedet, om Ministeriet traadte af? Jo, om de end ikke vare saa dygtige, saa stode de dog under en strængere Forpligtelse til at gjøre end yderligere Modstand. Jeg maa tilstaa, jeg tror Hr. Schweigaard bedre forstaar at fatte en
110 Situation end som saa; thi hvilken Glæde kunde man i Sverige føle ved, at der kom et Ministerium, der havde et endnu stærkere Stød i Ryggen, fik en endnu stærkere Impuls og havde et endnu stærkere Ansvar? Hvor er det muligt, at nogen kan ræsonnere saa? Det er jo en klar Sag, at de ere meget bedre tjente med de Ministre, vi nu have, end med dem, som blev deres Eftermænd; thi disse
115 vidste, hvad de kunde vente sig, hvis de ikke satte det yderste paa Spil. Hvor kan man paastaa, at man derinde skulde juble over, at man skaffede dem et Ministerium, som var dem mere imod, og som paa alle tænkelige Maader vilde søge at indvirke paa Kongen netop i den Retning, Sverige for nærværende ikke ønsker? Jeg tror endogsaa der fra svensk Side er ytret Forundring over, at de
120 Herrer ere blevne staaende, - dette er efter en svensk Udtalelse, som jeg maa tro er rigtig - jeg har ikke havt Anledning til at undersøge det, jeg har blot hørt det. Det svenske Ministerium derimod, seet fra svensk Standpunkt, har handlet meget anbefalelsesværdigt, og jeg skulde ønske, at vort Ministerium havde gaaet i deres Fodspor, de havde da sandelig handlet paa en Gang som Statsmænd og
125 Mænd, og dette maa jeg sige om det svenske Ministerium, det have de gjort, om jeg end maa bekjæmpe dem til det yderste fra mit norske Standpunkt; jeg tænker ikke, det er nogen Skam ved at vurdere sin Fiende.

Der er endnu et Punkt, som jeg maa bede fastholdt, - vistnok blive disse
130 Debatter noget langvarige, men da det engang er bestemt, at vi skulle debattere i Nat og vi endnu have længe til i Morgen, Klokken er nu 12, og vi have altsaa 6-8 Timer at debattere i - kan jeg i denne Henseende ikke have nogen Betænkelse ved at gaa videre. Der er nogle Eiendommeligheder ved vor Grundlov, som man skulde vel tage i Betragtning, naar der handles om disse Sager, og det er, at man
135 ikke har en enkelt, en bestemt Mand at holde sig til, som da Ansaret vilde falde paa. Dette er vel bekjendt, men netop derfor maa en Statsmand være yderlig betænkt paa at skride til Protest uden at lade Afsked følge; thi baade for hans egen Skyld og for Exemplets Skyld og for hans Efterfølgeres Skyld vilde det være overmaade sørgeligt, om de Garantier, Grundloven i saa Henseende har tænkt
140 sig, skulde synke ned til intetsigende Former, netop fordi de kunne skjule sig under disse Former. Jeg tror, at man burde ræsonnere saa: naar jeg nedlægger Protest i en stor Fædrelandssag, maa min Afsked følge med det samme. Der er noget, som siger mig dette i mit indre; thi ellers vilde den Mistanke altid hvile paa mig, at jeg har skjult mig bag en tom Protest.

Jeg er meget nær noget, som man maaske kunde anse som Antydninger, nemlig, at man har villet bruge en formel Protest i dette Tilfælde; det var ikke min Mening, men jeg har rigtignok undret mig over, at man har opholdt sig over
150 Hentydninger til hans Majestæt her; man kan lige saa godt nævne hans Majestæt, som man betjener sig af Udtrykket «en Person, hvis Navn jeg ikke vil nævne», - «Allerhøistsamme». Man bør vistnok iagttage en konstitutionel Respekt for den konstitutionelle Konge, men dette er en total Konfusion i vedkommende Taleres Hoved; thi netop det, at Majestæten efter den juridiske
155 Fiktion ikke gjør Uret, det bestyrker, at, vil man være Minister, skal man staa ansvarlig; man kan befri sig for Ansaret ved at gaa væk, men deri ligger netop hele Pointet. Da siger jeg med den bekjendte Friherre von Stein, den preussiske Minister, da vil det tjene til at kue og hemme Friheden i Stedet for at hæve den og bringe gode Resultater frem. Det er en klar Sag, og man kan ikke ræsonere
160 falskere, end ved at sige: Ministrene have været med os, men ikke saa den Kilde, som jeg ikke vil nævne; thi det er klart, at naar de ere ansvarlige Ministre, skulle de ogsaa svare for denne Kilde, det er deres første og sidste Embedspligt. Overalt, man skal ikke have let fra den Kant for at tale om Hentydninger; thi det forholder sig nok saa som det er bleven sagt, at Statsraaderne nok saagodtsom
165 have lovet Sanktion eller noget lignende; er det sandt, maa jeg sige, at det er noget besynderligt, - og jeg tror at kunne lægge lige saa stor Bræt paa denne Ytring som paa saa mange andre, her ere faldne, - jeg maa sige, at det dog er noget underligt, at man bliver staaende, efter at Ting, som man har lovet, ikke ere gaaede i Opfyldelse, og det, naar det gjælder et Forhold af denne Natur. Det
170 forbedrer sandelig ikke Sagen at gaa ind paa disse Hentydninger, hvorfor jeg ogsaa skal afholde mig derfra, skjønt jeg ikke kan negte, at Stoffet har været rigt; jeg siger dette ikke som nogen Beskyldning, men kun som en Hentydning, jeg beder det holdt fast.

175 Man har talt fra det andet Standpunkt af, som om det var saa ønskeligt, at alle stemte for det, som er fælles for Majoriteten og Minoriteten, thi det viser Enighed og deri var en Styrke. Men jeg tænker, at Sverige vilde faa en langt større Respekt for, hvad der Sker, naar man først ser, at hele Nationen protesterer mod de svenske Overgreb, og dernæst en Fraktion af Nationen er saa energisk, at den
180 vil, at man skal skride til Handling. Dersom det er en stor Fraktion i denne Nation, som tænker saa, er det en overordentlig respektabel Styrke, men i alle Tilfælde, hvorledes man end vender og snor det, saa ser man dog, at, foruden at vi alle ere enige i den egentlige Hovedsag, er der ogsaa nogle Handlingsmænd,

185 som sige: vi ere endnu parate til at vove alt og ere villige til at gaa alt i Møde, vi
tro, at Sagen bør tages saa og saa. Er dette nogen Splittelse inden Leiren hos os,
om ikke alle ville følge med hele Veien, men nogle blive staaende i den Position,
de indtage, medens vi andre rykke paa Forpost? Jeg tror at kunne sige med fuld
Sandhed, at det er ingen misundelsesværdig Forpost, hvorpaa Majoriteten i
190 Komiteen er rykket frem, og det pleier nu sjelden Forposttjenesten at være; den
lønner sig i Reglen ikke godt, idet først de, som komme bagefter, høste
Fordelen. Majoriteten har troet at opfylde sin Pligt, og det kan ikke hjælpe at
ville forsøge paa at stille dens Fremtræden paa et andet Standpunkt; den har
klart uttalt sine Grunde og har sagt: naar man leverer os konstitutionelle
195 Dokumenter, maa vi ogsaa undersøge Sagens konstitutionelle Side, og gjøre vi
ikke dette, vil enhver Mand sige: et saadant Dokument fandtes, men hvad er det,
de Mennesker tænke paa, er da ikke den konstitutionelle Side en Hovedside ved
saadanne Forhandlinger i Statsraadsprotokollen? Det ligger i Tingens Natur, at
man vilde have talt saaledes, og derfor har ogsaa Majoriteten søgt at gjøre sin
200 Pligt, og, om det end skulde hænde saaledes, som Hr. Natvig siger, at den blev
staaende med Minoriteten her i Thinget, skal vi dog ikke angre at have optraadt
saaledes, at have gjort vor Pligt. Der gives heldigvis en Tilfredshed, som ingen
Votering er i Stand til at tage fra en, der er noget, som ikke kan tages fra en
hverken ved Regjeringsbeslutninger eller Storthingsvoteringer, der er noget i det
205 menneskelige Begreb, som ikke kan rammes deraf, og Held os, at det er saaledes,
i al Fald efter den Erfaring, jeg har gjort i den sidste Tid!

Der har været anket imod Hr. Overlærer Steen, der har opholdt sig ved nogle af
Udtrykkene i Protesten fra norsk Side, men jeg tror, at hans Anke i saa
210 Henseende er berettiget. Forøvrigt maa man bemærke, at denne Udtalelse er
skeet fra Statsraadets Side i December Maaned; de sige: da vare vi af den
Mening, og derfor udsatte vi Sagen, og da mener jeg, Hr. Steen er fuldkommen
berettiget til at sige, at, naar der ikke var falden nogen Udtalelse fra de svenske
Stænder, saa havde der været al Sandsynlighed for, at havde Statsraadet handlet
215 raskere, saa havde ogsaa Statholderpostens Skjæbne været afgjort; thi Sverige har
vel en liden Fornemmelse af, at denne Sag er stor og kan blive Skjæbnesvanger
ogsaa for Sverige. Det Sammenhold, som nære Maal give, havde da været nok
for en stor Del, og dernæst havde ogsaa Iveren vel heller ikke været saa stor; nære
Belønninger spille en stor Rolle i Politiken; de drive Folk frem, medens de
220 derimod, naar man opfordrer dem til at bruge Fjernblik, ikke ere saa
overordentlig raske paa Fremskridningens Vej; jeg siger, at Sverige maatte jo
virkelig have haft sine store Betæneligheder, hvis der ikke var noget at opnaa;

thi jeg taler da frit ud, dersom det kommer til sørgelige Konflikter i Norden,
225 bliver ikke Norge det eneste Land, som gaar til Grunde; men Sverige maa finde sig i at følge med.

Jeg ved for Resten ikke, om det er Umagen værd at røre deri, men naar man har
talt om at jage Statsraaderne, er der aabenbar lagt noget forhad ind i
230 Majoritetens Tankegang; men jeg siger: vi jage ikke Statsraaderne, men det er deres Handler, som jage dem, eller som bringe dem til at tage Afsked, hvis vor Fremstilling er den rette. En Minister er lige fuldt en Mand af Ære, fordi han maa afgaa som Minister; thi jeg tænker, at der er mange afgaaede Ministre i Europa, som ere store Hædersmænd; men deri ligger det egentlig ikke, men naar
235 man siger, at man jager Ministrene, da betyder det det, at man siger: naar det Hverv, som var dem betroet, ikke kunde udføres af dem, maa det betros i andre Hænder. Thi de ere dog tilsidst ikke andet, hverken mere eller mindre end Nationens Fuldmægtige. Her er ikke Tale om at jage nogen, her er kun Tale om en Belysning af et konstitutionelt Regjeringssæt, og det bliver da af denne
240 Belysning en Følge, at man maa gaa af som Minister, naar man ikke har Kræfter til at opfylde sine Pligter, en uafviselig Pligt ved at belyse vigtige Regjeringshandler, hvoraf da den naturlige, nødvendige og moralske Følge maa indtræde; derom kan der ingen Tvist være.

245 Hvad det angaar, at Hr. Steen ikke skulde have Ret i disse øvrige Paastande, skal jeg ikke opholde meg herved, idet Hr. Tambs har gjort en Bemærkning, som fuldstændig imødegaar dette, og Hr. Steen er desuden mere end Mand nok til at svare for sine egne Ytringer.

250 Da det foreligger mig her i Dokumenter, og jeg ved, at vi have Tid til at dedattere til imorgen tidlig, maa jeg udtale, at det undrer mig, at jeg har hørt tale om, at det skulde være saa godt, at der skete Konferencer mellem de norske og svenske Statsraader. Jeg siger, at det er en meget farlig Vei, og den Taler, som har berørt dette Argument, er kommen ind paa en meget farlig Vei. At det, som er
255 kommen ind i Protokollerne er bleven aftalt i Forveien, det var en forfærdelig Tanke at slynge ind, men den bliver dog liggende temmelig nær, dersom man siger, at Konferencer mellem de norske og svenske Ministre kan og bør finde Sted. Jeg siger, at i en Sag som denne burde man undgaa endogsaa Skinnet af udenoms Konference, og jeg tænker, man vilde spare sig mange
260 Ubehageligheder, naar man indtog en saadan Holdning ligeoverfor de svenske Ministre.

Naar man taler om, at Justitskomiteen No. 2 skal have tilladt sig at tale om, om
265 man bør observere med opladte Øjne, da mener jeg, at Justitskomiteen No. 2
har sagt en stor Sandhed, som det er meget godt, at den ærede Taler har bragt
paa Bane, thi det er ogsaa min Mening, at man bør se med opladte Øjne; man
maa nemlig ikke, fordi man finder Sagen betænkelig og nødig vil gaa paa, søge
Udflugter eller Reservationer; man har kun en Vei at gaa, enten - eller.

270

Den samme Taler, hvortil jeg sidst sigtede, troede, at det Afsnit af den tidligere
Adresse, som handler om, at Thinget hengav sig til det Haab, at det svenske
Folks Besindighed vilde holde dets Repræsentation tilbage fra at foretage ethvert
Skridt, som kunde svække den gjensidige Tillid mellem Broderfolkene, - at det er
275 kommet ud af gode Grunde, fordi der var Inkonsekvens mellem det Passus og
hvad man troede at burde udtale med Hensyn til Ministrene. Hvis det er nogen
Forbedring, maa jeg bevidne Assessor Motzfeldt min Tak; thi det var ikke mig,
som foreslog, at dette Passus skulde udgaa, det er Assessor Motzfeldt, man
skylder dette, og at det da ikke er skeet af uvenlige Følelser mod Ministeriet, kan
280 jeg tænke mig, at enhver vil indrømme. Havde Assessoren troet, at dette var en
Indrømmelse, havde han havt den modsatte Mening, havde han formodentlig,
da han ikke ønsker, at Ministrene her skulle kritiseres, været den første til at
stemme for, at Passussen skulde blive staaende; det var ikke mig, som stemte for,
at det skulde gaa ud. Jeg finder det ikke saa lige parlamentarisk at debattere om
285 en afgjort Bestemmelse, men da nogle have tilladt sig at debattere derom, faar jeg
vel ogsaa Lov til at debattere derimod. Skylden for, at denne Passus gik ud, kan
ikke hvile paa mig, men jeg maa sige, at der havde slet ingen Inkonsekvens været,
om dette var bleven staaende. Naar der ankes over, at man har udtalt sig, som
skeet er, over Statsraaderne, idet man maa huske paa, at de ere mere i Nærheden
290 og have bedre Anledning til at iagttage Sagerne, end vi, og at man kan ikke
parallelisere deres Stilling med vor, da svarer jeg dertil, at vi her have en bestemt
Handling at holde os til, ligesom vi ikke kunne billige, at ikke Protesten blev
tagen paa en anden Maade og kraftigen blev fremført. De gode Grunde til, at
dette Passus gik ud, faar den ærede Taler bede sig meddelt af Assessor
295 Motzfeldt.

Mod mig er der bleven benyttet det Argument, at det var besynderligt, at jeg
vilde tale om Ministrenes Ansvarlighed paa den Maade, som jeg gjorde, naar jeg
vilde stemme mod Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger. Det
300 er let at sige saadant, men det er ikke let at komme fra en saadan

Argumentation, og det er heller ikke mit Ønske, at Taleren skal komme saa let fra det. Tingen er, at naar jeg tidligere har stemt mod Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger, er det ikke fordi jeg har en saa bestemt forskjellig
305 Mening fra min Modparts om Rigtigheden heraf, men fordi jeg troede, man skulde faa dem ind som valgte Repræsentanter, i al Fald for største Delen, og det maa vel ogsaa erkjendes, at den Institution, vi her omtale, dermed var bedst tjent. Jeg erkjender nu, at jeg har lagt min Maalestok for stor, og jeg troede derfor, at man burde gaa i den anden Retning, og det er derfor, jeg er gaaet over
310 til Forslaget om aarlige Storting, thi da jeg skjønnede, at Sagen ikke kunde gaa ved at gaa op over, troede jeg, at man ved at gaa ned over skulde kunne beherske Situationen, og i Henhold til denne Mening agter jeg at fremlægge mit Forslag om aarlige Storting. Dette var min Grund hertil, og dernæst kom ogsaa Ønsket til om at kunne faa en mere parlamentarisk Styrelse, og det opnaaer man ikke
315 derved, at man slipper Statsraaderne ind i Thinget, men først derved, at der er nok Kræfter baade til flere Sæt parlamentariske Ministre og til saa duelige Storthingsmænd, at de formaa at optage Kampen med disse parlamentariske Ministre. Først da faar man en ret parlamentarisk Styrelse med Kongen i sin Midte som Symbol paa Magten i samme Aand som det engelske System.

320 Men dette være nu, som det vil, det ved jeg, at denne Bebreidelse skal ikke oftere ramme mig, thi hver eneste Gang jeg faar Anledning til at stemme for Statsraadernes Deltagelse i Thingets Forhandlinger, skal jeg nok gjøre det nu, efter hvad der nu sidst er passeret, og det uden Betænkning, thi det stærkeste
325 Bevis for, at Statsraaderne bør have Adgang til Thinget, have vi nok havt her. Man har sandelig faaet en Mængde Oplysninger, der er kommet Depeche paa Depeche, og det er da naturligt, at Ministrene have sagt alt, hvad de havde at sige, thi der er vel ingen, som vil tro, at Ministrene ikke have ventet, at de skulde i denne Sag blive Gjenstand for Kritik, og derfor have ladet følge med alt, hvad
330 der kunde tjene til Oplysning; der er jo ogsaa kommet dagstøt Depeche paa Depeche. Men de vigtigste Oplysninger om, hvorledes Ministrene have opført sig, dem skulde vi seet; og naar vi hidtil ikke have seet dem, saa kan man være vis paa, at de existere ikke, eller ogsaa er det saa, at disse Ministre ville bære Ansvaret for sig alene, men da er det ogsaa deres Pligt at bære Ansvaret til det yderste, og
335 de faa finde sig i, hvad der følger paa.

Jeg har noteret noget, som jeg ikke kan læse; det gjør mig virkelig ondt, det var bestemt noget, som burde besvares. Jeg maa derfor erklære, at det er paa Grund af mine daarlige Notitser, hvis ikke alt bliver imødegaaet.

Man har fremdeles talt om Statsraadsprotokollen af 1836; jeg siger, det er en udførlig og bestemt Protest, det er, relativt til den Sag, hvorom der da handledes, noget ganske andet, end hvad der i de nærværende Protokoller findes
345 relativt til denne Sag, og, dersom man ikke den Gang havde protesteret kraftigere, end vort Statsraad har gjort denne Gang, saa skulde man have faaet hørt andre Talemaader; thi jeg har en stærk Mistanke om, Hr. Præsident, at naar Professor Schweigaard appellerer til vore Forfædre, saa tror jeg ikke det skal blive i hans Favør, jeg tror tvertimod, at Mændene fra 1836 vare langt kraftigere i sin
350 Optræden end Mændene fra 1860. Og gaar jeg længere tilbage i Tiden, faar jeg ikke paa nogen Maade Anledning til at forandre denne min Mening. Ja, vore Forfædre viste mere Kraft i saadanne Anliggender, end det synes mange her i Thinget nu har i Sinde at gjøre, saa jeg tager

355 Professorens Appel til Forfædrene ligesaa meget til Fordel for mig, som han tager den til Fordel for sig; enhver faar opgjøre det med sig selv. Det maa desuden erindres, at Situationen har forandret sig meget siden den Tid; Norge er et andet Land nu i 1860, end det var i 1836, vore Hjælpekilder ere stegne i høi Grad, og hvad der er endnu vigtigere, vor Selvbevidsthed er steget i høi Grad.

360 Jeg maa endnu imødegaa en Bemærkning af en æret Repræsentant. Der er lagt særdeles Vægt paa det, at naar der er principiel Enighed, ja det vil vel sige, naar begge ville Sagens Fremme, saa skal ingen have noget at anke over; men man overser da noget meget hovedsageligt. Hvad hjælper det, om den, der skal
365 gennemføre de Forholdsregler, man beslutter, er nok saa enig med Stortinget i det prinsipielle, dersom han ikke har den nødvendige Kraft, Dygtighed og Styrke til at gennemføre dem? Da maa de i al Fald ophøre at være Ministre, trods al principiel Enighed. Naar der er fremhævet det, at man kan ikke vide, hvad Tryk de vare under, saa siger jeg, det stærke Tryk var netop til Favør for
370 Ministrene, thi da var der saa meget alvorligere Opfordring for dem til at tage overordentlige Forholdsregler, de havde de to bestemte Alternativer, enten Sanktion eller en bestemt Meddelelse af Majestæten, derom kan der ikke være to Meninger.

375 Der var mange andre Ytringer, som det kunde være nyttigt at imødegaa, men det er vel ikke muligt for en Mand at begjære saa megen Opmærksomhed, at man kan besvare alt paa en Gang; jeg maa derfor takke for den Opmærksomhed, der alt er vist mig.

380

Senere talte blant andre Ueland, Enge og Steen for innstillingen, mens statsraad Stang talte for mindretallets forslag. Dette siste seiret ved voteringen med 76 mot 35 stemmer.

385

Kilde

Storthingstidende 1860 I, s. 993-997.

Emner

Innlegg i Stortinget, Stattholdersaken, Storting

390

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/den-politiske-ministeransvarlighed-2>

395

400

405

410

415